

bylo předplaceno v daních, byly disponibilní příjmy evropské střední třídy už v šedesátých letech mnohem vyšší než kdykoliv od roku 1914.

Je velice zajímavé, že tato desetiletí se vyznačovala výjimečně úspěšnou kombinací sociální inovativnosti a kulturního konzervatismu. Keynes sám je toho příkladem. Ačkoliv byl nezvykle otevřený novým směrům v umění, měl skrznaskrz elitářský vkus a výchovu. Přesto však pochopil, jak důležité je zpřístupnit prvotřídní výtvarná díla, kulturní představení a literaturu co nejširšímu publiku, má-li britská společnost překonat ochromující společenské rozdíly. Právě Keynes inicioval vznik Královského baletu, Rady pro umění¹⁶ a mnoha dalších institucí. Šlo o moderní veřejné instituce pro šíření jednoznačně „vysokého“ umění. Podobaly se v tom BBC pod vedením lorda Reitha, která si za své poslání zvolila veřejný vkus kultivovat, a ne se mu podbízet.

Reith, Keynes či francouzský ministr kultury André Malraux, ani mladí Američané, kteří spolupracovali s L. B. Johnsonem na vzniku Veřejného vysílání¹⁷ či Národní nadace pro humanitní studia¹⁸, na tomto novém přístupu nespátkovali nic elitářského. Jednalo se o „meritokracii“ – o otevírání přístupu do elitních institucí širokým řadám zájemců, který byl financovaný zcela nebo zčásti z veřejných prostředků. Systém selekce založený na dědictví či bohatství začal být nahrazován systémem, v němž je společenský vzestup založen na vzdělání. Po několika letech z něj vzešla generace, které to všechno připadalo zcela přirozené a která to proto považovala za samozřejmé.

Tento vývoj nenastal nijak automaticky. Po válkách obvykle následoval hospodářský propad, který býval o to hlubší, oč strašnější byla válka. Ti, co se po druhé světové válce neobávali návratu fašismu, pohlíželi s obavami směrem k východu na stovky divizí Rudé armády a mocné a populární komunistické strany a odbory v Itálii, Francii a Belgii. Když v roce

1947 navštívil americký státní tajemník George Marshall Evropu, zděsil se toho, co tam spatřil. Marshallův plán se zrodil z obav, aby následky druhé světové války nebyly ještě horší, než tomu bylo v případě předešlého konfliktu.

Spojené státy byly v oněch prvních poválečných letech hluboce rozděleny novou vlnou podezíravosti k cizincům, radikálům a především komunistům. Mccarthismus možná nepředstavoval hrozbu pro americkou demokracii, ale byl připomínkou, jak snadno může obyčejný demagog zneužívat strachu a zveličovat existující nebezpečí. Co všechno by asi mohl způsobit, kdyby se ekonomika opět propadla tak hluboko jako dvacet let předtím? Zkrátka, navzdory konsensu, který měl vzniknout, se všechno mohlo vyvinout docela jinak. Proč se to vyvíjelo tak příznivě?

Regulovaný trh

„Idea společnosti držené pohromadě jen vztahy a pocity založenými na finančních zájmech je ze své podstaty odporná.“

J. S. Mill

Stručnou odpovědí je, že v roce 1945 už jen málo lidí věřilo v kouzlo trhu. To byl zásadní myšlenkový obrat. Klasická ekonomie přisuzovala státu jen malou roli v utváření hospodářské politiky. Převažující liberální étos v Evropě a Severní Americe devatenáctého století preferoval minimalistickou sociální legislativu, z velké části omezenou na usměrňování jen těch nejhorších nespravedlností a rizik vyplývajících z konkurenčního industrialismu a finančních spekulací.

Nicméně díky dvěma světovým válkám si téměř všichni zvykli na nevyhnutelnost vládních zásahů do každodenního života. Během první světové války zvýšila většina válčících stá-